

Redacția Administrativă
Tipografie:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
Brevet de invenție nu se primește. Manuscrisurile nu se returnează.
BIBLIOTECA DE ANUNCIURI:
Brașov, piața mare Nr. 22
Inserate mai primește în Viena
"Adolf Mossa Buchverlag & Verlag
(Otto Maas), scrieri: Schick, Alois
Herrn M. Duke, A. Oppel, J. Dom-
berger în Bușuga: A. F. Götz-
berger în orașul Ekaterinburg:
în Frankfurt: G. E. Dorn; în Ham-
burg: A. Steiner.
Prețul inserțiilor: o serie
garmentă pe o săptămână 6 or.
și 80 or. Imbra pentru a pu-
blicare. Publici și mai dese
după tarif și învoială.
Reclama pe pagina III-a o
sereă 10 or. v. a. sau 80 ani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANULU LIII

"Gazeta" este în fiecare zi.
Abonamente pentru Austria: la Viena
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și strălătuțe
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se primumă la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrație, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 or. Cu dusul în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un esemplar 5 or. v. a. sau
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 277.

Brașov, Mercuri 12 (24) Decembrie

1890.

Brașov, 11 Decembrie v. 1890.

La glasul, ce a răsunat în camera română în favoarea Românilor asupra din Transilvania și Ungaria, foile maghiare răspund *unisono*, că totuși ce se vorbește și se scrie despre asuprirea Românilor de dincoace este curată născocire, căci nicăiri naționalitățile nu se bucură de atâtea drepturi ca în statul ungar, ér bărbații de stat ungar sunt conduși de aceeași „dreptate” și „moderațiune” față cu toți cetățenii.

Nu vom răspunde ađi la afirmațiunile nerușinate ca aceea a lui „P. Lloyd”, că „cetățenii români ai Ungariei prosperază în privința materială, politică și națională sub scutul unei constituții și a unor instituții libere”, ci vom arăta numai în ce mod se dovedește „dreptatea” și „moderațiunea” ocărmiturilor ungarilor față cu cetățenii slavii ai statului ungar, ca de aici să se potă conchide cum tractează ei în adevăr cu Români cari, fiindu relativ cei mai numeroși și mai tari, sunt considerați din partele ca cea mai mare piedecă pentru dezvoltarea și întărirea maghiarului.

Să vedem mai întâi cum apretiează Slovaci, cei mai numeroși după noi, „dreptatea” și „moderațiunea” bărbaților de stat maghiari. Organul național slovac „Narodnie Noviny” scrie într-un număr al său din luna acesta între altele:

„Tote guvernele constituționale în Ungaria ne-au lovit prea de totu tare, ne-au atacat limba scoțându în contra dispozițiunei clare a legii limba noastră din toate școlile și oficiile de stat. Nu ne-au concesi și nu ne concesi de a ne desvolta limba. Matica Slovacă și gimnasiile slave au fost desființate. Mai multă de două milioane și jumătate de Slovaci n-au nici o singură școlă secundară cu

limba de propunere slovacă și limba slovacă nici că se propune în școlile secundare. Și pentru ce? Pentru că Ungaria trebuie să devină un stat unitar maghiar cu o singură națiune maghiară și în acest stat și popor unitar maghiar nu mai potă fi loc pentru popore nemaghiare. Celu ce voiesce un stat unitar maghiar, acela asimilează adecă es-terminază națiunile nemaghiare. Acesta nu-o potă face decât numai prin apesare și prin forță și aceste fapte de violență le gustăm d-licu...”

Așa se practică „dreptatea” și „moderațiunea” bărbaților de stat ungar față cu Slovaci. Să vedem cum se practică ea față cu Sârbii.

Sârbii din Ungaria au câștigat pe basa unor privilegii împărătesci și a unei legi înarticulate unguresci autonomia bisericescă. Dér cum se respectă această autonomie? D-licu se aud amare plângeră din cauza atacurilor necurmăte ce se îndreptă din partea guvernului asupra autonomiei bisericesci a Sârbilor și același organ, care susține, că în Ungaria naționalitățile se bucură de egală îndreptăire (Nemzet) pledeză acum pentru lupta în contra dreptului autonom al confesiunilor, căci scopul celu mai înalt al politice maghiare este „asimilarea societății în Ungaria” și confesiunile sunt o piedecă a asimilării. „Idealul statului național maghiar trebuie neapărat să șe porțe lupta cu spiritul confesional și național, ér rezultatul învingerei va fi statul neconfesional și național maghiar.”

„Decă cei dela putere — dice o voce sârbescă — voescu să ne atace totodată biserica și națiunea, noi vom redica mânușa și vom lupta curajos până ce vom trăi, ca să nu devenim Maghiari fără de confesiune. Turcii n-au putut să ne răpescă religiunea și sperăm

că nici Maghiarilor nu le va succede. Voim să rămănem Sârbii în Ungaria și să avem pace.”

Din atitudinea puternicilor d-ile față cu aceste națiuni slave se potă trage concluziunea pentru purtarea „dréptă” și „modestă” față cu Români, despre cari partea cea mai mare dintre șovinisti susțin, că sunt mai primejdiosi pentru idea națională maghiară decât Slavii.

Cestiunea ardeleană și foile maghiare.

Impărtășirile d-iarului „Kreuzzeitung” privitoare la cestiunea ardelenă, precum și faptul, că această cestiune se ventilă ađi nu numai în sinul tinerimei universitare, ci și în cercurile politice și parlamentare din Bucuresci, ba se ocupă de ea chiar membrii guvernului, au produs mare neliniște în tabăra maghiară, și ori-cătu s'ar preface foile maghiare a tracta totă afacerea mai multă ca o „copilărie”, se vede din toate, că sunt îngrijate în urma acestei aparițiuni și mișcări, la care nu s'au așteptat. De aceea e bine să cunoscem părerile diferitelor foi.

Vom da mai întâi în est-trasă părerea d-iarului „Nemzet” asupra convorbirei cu d. Maiorescu, publicată de „Kreuzzeitung” și reproducă de noi în numărul de Duminecă:

„Nemzet” găsesce, că agitatorii naționalităților ađi nu numai prin d-arele lor în sens anti-maghiar, așa că trecu marginile legii și redactorii și colaboratorii acestor d-iare sunt mai mult închiși decât liberi, dér ei agită și prin aceea, că se silesc a produce în străinătate o dispozițiune dușmană societății maghiare.

Demonstrațiunea studenților universitari din România „Nemzet” o găsesce foarte firească, căci pe aceștia îi scusă juneța și nematuritatea politică, Dér nu totu așa de firescu lucru este ca un membru al guvernului (d-l Maio-

rescu) să ia pe față pozițiune în privința Ungariei și a națiunii maghiare în cestiunea Românilor din Ungaria.

Resumându apoi declarațiunile, ce le-a făcut d. Titu Maiorescu corespondentului d-iarului „Kreuzzeitung”, foia maghiară oficiosă dice:

„Ce a făcut d. Maiorescu? A apelat la Rusia, ca să intervină în afacerile din țara Ungariei, luându în combinațiunile sale politice și strategice și cestiunea ardelenă. Și-a exprimat speranța, că „corona austriacă” va interveni pentru Români credincioși. Mai departe a pus în perspectivă, că guvernul bucorescean își va schimba atitudinea de până acuma față cu noi. Ministrul român se îndoiesce tot-odată, că regatul României va pută să mērgă alături cu tripla alianță pe câtă vreme Români din Ungaria înclină în altă parte. În fine a apelat la Germania ca să grăbescă în ajutorul Germanilor din Ardeal.”

Întrebă apoi „Nemzet”, decă d. Maiorescu vră să i-se ia în serios declarațiunile sale, ori nu, și decă un ministru amic Austro-Ungariei potă vorbi așa? Se preface apoi a crede, că cele publicate de „Kreuzzeitung” nu sunt adevărate, și dice, că i-ar plăce ca să fă hotărâtă desmintă.

„Nemzet” termină apoi prin a arăta cătu de greșită ar fi politica d-lui Maiorescu decă s'ar adevări, că a vorbit astfel cu raportorul f-iei germane, căci nu potă urma o politică națională serioasă acelu om politic, care se îndreptă oătră Rusia pentru ajutor în apărarea naționalității române și vorbește și numai de posibilitatea, că regatul României ar pută să se abată vre-odată, dela linia trasă de politica triplei alianțe. Un astfel de om său nu șeie ce face, său n'are semnț pentru adevăratele interese ale țerei...

Intr'un alt număr „Nemzet” vorbindu despre declararea ministrului de esterne Al. Lahovary în camera română, relativ la aceeași cestiune dice cam aceste:

Am dorit, ca enunțațiunile d-lui Maiorescu față cu raportorul dela „Kreuzzeitung” să se desmintă. Acesta nu s'a întâmplat până acum, dér minis-

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

(2)

Bibliografie

pentru istoria limbei și a literaturii române.

După șapte ani a eșit pe planu luptătorulu, oelū mai perseverantū ca filologū românū, carele își devotase totū timpul vieții sale, cătu îi rămănea dela funcțiunile sale diverse, numai pentru studiarea limbei noastre așa, încātu să pētrundă în toate însușirile și misteriiile ei, atâtū după cum se află ea astăđi în graiulū poporului, cătu și precum se formase ea în cursū de mai multe vécuri.

Celū de întēiu studiu alū lui Cipariu a fost: *Principia de limbă și de scriptură* publicatū mai întregū în d-iarulū său „Organulū lumindrii”, după aceea în edițiunea II apărutū în formă de carte 8⁰⁰ 406 pag. Blașiu 1866 cu tiparulū seminariului.

Alătura cu *Principia* dela Cipariu nu ne putem lipsi la studiulū limbei noastre de opurile: *Elemente de limbă ro-*

mână după Dialecte și monumente vechi, Blașiu 1854. *Crestomatiă seu Analecte literare*, Blașiu 1858. *Gramatica limbei române. Partea I analitică Bucuresci 1869, partea II Sintactică*, Bucuresci 1877 opū premiatū de cătră societatea academică română.

Afară de acestea opuri tote studiile filologice căte mai publicase același autorū în f-ia sa periodică „*Archiva pentru filologie și istorie*”, Blașiu între anii 1867—1870. Nu ne-am putut împăca cu ortografia prea radicală și mai puțin cu formele gramaticale arhaice, venerabile, déră ne mai plăcute auđului generațiunilor moderne, precum nu se potă reduce în usulū de tote d-ilele una parte din cuvintele curatū românesci desgropate de Cipariu din cărțile vechi, déră istoria limbei și a literaturii noastre nu se potă lipsi de acestea tesaure rămase nouē din edițiunea lui Cipariu. Elū au adorat până la m-rtea sa acelea resturi de forme și de materialū, a bine-cuvēntatū țerina acelor, cari ni-le-au lāsātū scrise. Entusiasmulū său pentru

forme și cuvinte vechi a purcesū din totă convicțiunea sufletului, după meditațiuni și studiu comparativū făcutū ca nimeni altulū în limbile antice, cu cele neolatine și cu alte câteva. Cine se va mira, decă elū captivatū de maiestatea celor două limbi clasice, de frumseța limbei italiene, de farmeculū francesei ar fi voitū ca și limba noastră să fă înaintatū cătu mai iute la rangulū acelora.

Alătura cu Cipariu a lāsātū Ioanū Eliad Radulescu materialū copiosū pentru limbă și literatură în f-ia sa periodică „*Curierulū de ambe sexe* și în unele studii separate.

Unū altū filologū multū mai tinerū decâtū Cipariu, apucă pe urmele acestuia, cultivă totū „*Cuvintele din Beltrani*”; elū însă și alți contemporani ai săi trage din ele alte consecințe; éră acilea datoria noastră este să așteptămū în pace rezultatulū, ne putem ocupa prea bine cu lucrările altorū cultivatori de istoria limbei și a literaturii noastre precum suntū între alții: *Vasilie A. Urechidă*, *Schiță de istoria literaturii române*. Carte

didactică secundară tipărită de ministriulū de culte și instrucțiune publică. Bucuresci 1885. Cuprinde prelegerile sale ca profesorū la facultatea de litere dela universitatea din Bucuresci, pe lângă care auctorulū recomandă profesorilorū și *Manualulū* și *Crestomatiile* domnilorū Stoicescu și Gaster.

Aronū Densușianu, Istoria limbei și literaturii române. Iași 1885. 8⁰⁰ pag. 283.

Dr. Gregoriu Silași, Renașterea limbei românești în vorbire și scriere. Edițiunea „*Amicului familiei*” Clușiu 1879. Același autorū: *Apologie: Discusiuni filologice și istorice maghiare privitoare la Români*. Edițiunea „*Amicului familiei*” Clușiu 1879.

Ioanū Lazariucū profesorū. Istoria literaturii românești. Sibiu 1884 8⁰⁰ 174 pag. acestū studiu s'a compusū în usulū tinerimei studiose, anume pentru tinerimea dincoace de munți. După cătu materialū prețiosū s'a publicatū în limba noastră de 6 ani încoace pentru istoria limbei și a literaturii române, ni-se pare că auctorulū va simți necesitatea de a-și inavuți acestū studiu alū său pentru a doua edițiune.

trul de esterne român a făcut în cameră unele declarații, prin care în unele privințe desavuază pe d. Maiorescu. E însă treaba d-lor Lahovary și Maiorescu ca să se lămurească în privința acésta. „Noi (adecă Nemzet) avem să observăm numai la afirmarea din urmă a d-lui Lahovary, că „Românii sunt un popor leal și credincios și este în interesul țării, în care locuiesc, ca să fie tractați cu dreptate și cu moderațiune.“ Lauda ce li-o face d. Lahovary aici Românilor, lăsam să treacă și recunoscem și îndreptățirea dorinței ce a exprimat-o. Putem să o spunem cu deplină conștință, că Ungaria totu-deuna se poartă cu dreptate și moderațiune (sic!!!) față cu acel popor românesc, care e leal și credincios către regele și patria maghiară.

Tot pe acésta cordă cântă și foia nemțescă a guvernului, „Pester Lloyd“ dela 21 Decemvre.

Mai întâiu „P. Lloyd“ face o asemănare între atitudinea opoziției în parlamentul italian și între purtarea opoziției în camera română, găsind o mare asemănare între ele. În ambele parlamente fu atacat guvernul pentru raporturile sale către Austro-Ungaria.

Mai departe îl supără pe „P. Lloyd“ aserțiunea d-lui Lahovary, că România este pentru politica de pace, ce-o susține tripla alianță, — dér că de aici până la alianță este încă departe. Acésta vré să dăcă că România își păstrează mâna liberă. Până e pace, România n'are lipsă de tripla alianță, ér decă va fi răboiu, va vedé ea ce va face. La acésta răspunde „P. Lloyd“ că puterile centrale n'au mai multă trebuință de a încheia o alianță cu România, că România însăși. Dér ore bine, este ca România să aștepte până ce ar fi „silită“ de a încheia alianță? Póte ea să prevédă presiunea, ce se va face asupra-i în momentele critice? Cu Rusia nu se póte alia fără de a comite o sinucidere.

„P. Lloyd“ se încercă a dovedi acésta, apoi continuă așa: „De aceea se înțelege de sine, că d-lui Lahovary nu putea face altă declarație cu privire la Românii din Transilvania, decâtă aceea, că nu se póte amesteca în afacerile interne ale unui stat străin. Dér atunci putea să lase la o parte alusiunea, că Românii să fiă tractați cu dreptate și moderațiune. Cetățenii români ai statului ungar nu sunt așafii la acésta protejare, ei prosperéză materialicesce, politicesce și naționalicesce (sic!!!) sub scutul unei constituțiuni și a unor instituțiuni libere, cari se pot măsura cu ale statului vecin (sic!) și bună starea lor nu stă înderțul Românilor din afară în nici o privință. Dér nici dreptatea și moderațiunea bărbăților noștri de stat n'are trebuință de ajutor străin, ea se manifestă de sine

de-opotrivă (?) față cu toți supușii coronei s-lui Stefan. Probabil, că d-lui Lahovary o soie acésta fórte bine, dér a voit să aprindă „Irredentismului“ o făclă etnină. Dér asemeni concesii pot ușor deveni o adevărată perplexitate pentru guvernul român și de aceea ar fi nu numai mai cuviincios, ci și mai oportun, ca să respingă din capul locului tendința fără de nici o rezervă.“

Tot în acéstu ton se încercă și opoziționalul „Egyetértés“ să facă pe cetitorii săi a crede, că mișcarea Românilor de dincolo e neîntemeiată și că prin urmăre Ungurii nu știu cum să-și esplice acésta, căci dóră Românii de aici sunt egali îndreptățiti ca și Maghiarii și așaderă ce le mai lipsece? Sub titlul „Domnii dela Bucuresci“ scrie numita foia între altele:

„Domnii dela Bucuresci au gândit una bună și au început să discute în parlamentul din Bucuresci asupra situațiunei Românilor ungar. Cum că care le sunt motivele, acésta nu au spus-o, dér cum-că care le e scopul, acésta au spus-o. Se vede treba, că la urmări ei nu s'au cugetat; cu minte coptă la nici un casu nu.

Situațiunea Românilor din Ungaria e cu totul clară și lămurită... Domnii dela Bucuresci se compareze situațiunea Românilor din Ungaria cu situațiunea naționalităților din alte state și voru afla îndată, că dintre toate statele lumii vechi, drepturile naționalităților niciar nu sunt atât de clare, tari și estinse, ca în Ungaria, și nu există o rassă alcătuitoare de stat în lumea vechiă, care se respecteze și se dea valde libertății față cu naționalitățile măcar și numai aproximativ, ca rassa maghiară.

Ce drepturi individuale asigură constituțiunea maghiară indiviților de limba română? — Totu aceleași drepturi și în aceeași măsură, ca și indiviților de limbă maghiară. Are dreptu de locuire, de colonizare și dreptu nemărginit de a munci. Are dreptu de posesiune și de a ocupa funcțiuni. Are drepturi de asociare, drepturi sociali și toate drepturile politice aceleași și în aceeași măsură cu Maghiarul. Drepturile electorale, ale liberului cuvânt și dreptul de presă este același cu al Maghiarilor. Sunt pe deplin egali îndreptățiti cu Maghiarii în toate punctele legilor noastre de dreptu privat și penal, administrativ și constituțional.

În privința acésta Germania, Anglia și Austria stă aproape pe un picior egal cu Ungaria, precum și Helveția. Dér și constituțiunea domnilor dela Bucuresci în privința acésta stă cu mult mai înderțul celei maghiare. În România pentru exemplu dreptul de muncă, de

funcțiune și de proprietate al jidanilor nici nu e complet și nici nu e identic cu al Românilor. Mai bine ar face așaderă Domnii dela Bucuresci, decă s'ar strădui a stabili drepturile constituționale ale patriei lor.

Dér se vedem, nu drepturile individuale, ci cele naționale. În Ungaria naționalitatea română are dreptul de a se constitui în comune, are dreptul de a administra și de a judeca în comună în limba sa proprie. La noi are naționalitatea română chiar același drept de instrucțiune publică, ca și Maghiarul. Instrucțiunea elementară, mediă și superioară, precum și instituțiunile umanitare și de artă sunt în limba română tocmai așa de libere, ca și în cea maghiară...“

Și așa mai departe înșiră „Egyetértés“ drepturile ce le-ar ave Românul în fericita Ungaria. Mai bine ar face însă, decă ar stăru, ca drepturile înșirate să mai fiă scuturate puțin de pravul și de mucedela în care sunt înglodate, căci deja nu se mai ved.

SCRILE PILEI.

Demisionarea lui Bánffy. În cele din urmă și-a terminat și fișpanul Bánffy cariera sa de „pașă“ al comitatului românesc Bistrița-Năsăud. Actul de demisionare publicat în foia oficială maghiară este de următorul cuprins: „La recomandarea ministrului meu președinte unguresc încredințat cu conducerea ministerului de interne: absolvă dela postul său pe br. Bánffy Dezső, fișpanul comitatului Bistrița-Năsăud, la cererea lui, — pe lângă recunoșterea serviciilor sale pline de zel și credință — rezervându-i dreptul de pensiu. Viena, 17 Decemvre 1890. — *Franciscă Iosif* m. p.; *Conte Iuliu Szapary* m. p.

Reînființarea fabricii unguresci de arme. Banca unguresc de comerț și industrie, în înțelegere cu firma Löwe au înaintat o cerere la ministrul unguresc de honveți, în care declară, că în cel mai scurt timp sunt gata a pune din nou în lucrare fabrica unguresc de arme, decă guvernul va garanta, că va lăsa să se lucreze în acésta fabrică cele 35,000 de puse de rezervă pentru honvețime și alte 30,000 de puse de rezervă pentru armata comună. Consiliul ministerial s'a ocupat deja cu acésta cerere, dér nici o hotărîre formală n'a adus. Câtă pentru pusele de rezervă ale honvețime, se crede, că acestea se vor lăsa să se fabrică în fabrica unguresc, dér e întrebare, decă se va concede și fabricarea puseilor armatei comune, fiindcă acésta depinde dela voința ministerului de răboiu comun. Se speră, că la începutul lui Ianuarie cererea se va rezolva și

atunci se va trimite la Budapesta un om de încredere din partea firmei Löwe pentru ca să participe la constituirea noii societăți.

Defraudare. Din Sălagiu ni-se scrie, că notarul Eperjesi Mihály din Selsig a defraudat din banii Românilor, al cărora notar a fost el timp de 4 ani, suma de 4871 fl. 80 cr. În locul defraudatorului se va alege un alt notar. Preoții și locitorii comunelor curab românesci Selsig, Gardauf și Monou, cari constituie cercul notarial, ar face bine, decă ar întreprinde de timpuriu pașii de lipsă pentru a pute alege un notar român. — De altmintrelea în comitatul Sălagiului, după cum se vede treba, defraudările și abuzurile funcționarilor „patrioi“ au luat o dimensiune mai mare, póte, ca în tot locul. Tocmai în zilele acestea au fost din cauza acésta depuși din postu notarii Botyan Antal și Fülöp Dénes, ér vre-o 20 de primari comunali au fost trași în cercetare și, după cum se raportéză foilor unguresci, mai toți au fost și pedepsiți deja cu amende în bani.

D-ra de Brennerberg în Berlin. Sub titlul „Kunst und Wissenschaft“ publică foia berlinesc „Berliner Lokal-Anzeiger“ dela 16 Decemvre următoarele: Ca o nouă aparițiune în sala concertului (Singakademie), tînăra virtuosă în violă, d-ra Erena de Brennerberg, pași pentru prima dată înaintea publicului berlinesc și dobândi, precum deunăzi în Viena, așa și acum aici mare succes. D-sa a fost din început elevă la dirigentul de musică din Brașov, a d-lui Anton Brandner, după aceea cercetă conservatoriul din Viena și studii mai în urmă un timp ore-care și la renumitul violinist Marsich din Paris. Jocul ei intrunesc o virtuositate multă dezvoltată c'un ton mare și frumos, care în piano e de-o dulceté deosebită. Eleganța cu care mănuează arcul denotă singuranță bărbătescă. Predarea ei dovedesc o corectă pricepere și un adănc sentiment. Toate aceste se arătară mai deslășit în cele dintâi doné părți din concertul de Bruch [G-moll]. Însă și concertul de Vieuxtemps, adagio de Marsich și jocul spaniol de Sarasate oferi destulă ocaziune, din care se póte deduce, că tinerii artiști îi stă deschis un viitor frumos.

Fabrica de celuloză pe acțiuni din Brașov și-a ținut adunarea ei generală sub președinția contelui Pallavicini. Din raportul prezentat amintim aci următoarele: primul an de fabricațiune se încheie cu-o pierdere de 82,955 florini, care pierdere rezultă din greutățile, ce întâmpină o astfel de întreprindere la început. Pe viitor se prevede o

Alexandru Philippide. Introducere în istoria limbei și literaturii române. Iași 1888. 8^{oo} 242 pag.

Vasiliu Gr. Popu. Conșpectu asupra literaturii române și scriitorilor ei dela început și până astăzi. Are două părți și cuprinde peste 340 schițe biografice de ale bărbăților, cari au scris mai mult, sau mai puțin în limba română ca originale sau ca traduceri, începând de înainte cu 320 de ani și până în zilele noastre. O carte acésta, care va câștiga și mai mult în valorea sa prin o reviziune și întregire după putință. În adevăr se simțea o mare trebuință de a cunoșce cel puțin atâta din viețile literaților români.

I. G. Popescu, Cursu elementariu de Istoria literaturii române pentru usul claselor secundare. Opă prelucrată după cele mai bune isvóre. Două părți. Bucuresci 1878.

I. Manliu, profesor. Cursu elementariu de literatură. Noțiuni de logică, Shistică, Retorică cum și: O colecțiune de buști și fragmente din scriitorii secolilor,

16, 17, 18 și 19. Alfabetul și ortografia cirilică. Pentru usul școlilor secundare de băeți și de fete, al școlilor normale și comerciale, precum și pentru studiul privat. Cu 50 modele, 115 dispozițiuni și mai multe teme de lucrăt. Bucuresci 1881. Opă voluminosă de 468 pagini plus adausul de texturi 92 pag.

Pentru istoria limbei și a literaturii române se află materialu fórte multu înormentat nu numai prin foile periodice literare, ci și prin cele politice și nu scimă, că cineva să fi luat asuprași sarcina nicidecum ușor de a culege acelu material în mai multe casuri fórte prețios, la un loc în volume de cărți. Ceea ce s'a făcut până acum, spre mare folos al literaților noștri, este consemnarea sau cum a fost titulată de către compilatori: *Bibliografia publicațiilor periodice românesce și a celor publicate în limbă străine în România, sau de Români în străinătate*. 1817—1887. De Alexandru Popu, Arhivarul Academiei române. Estrasă din Analele Academiei ro-

mâne 1887—1888 Bucuresci Form. 4° pag. 161.

Așa numita literatură poporană scrisă și nescrisă dela finea vécului al 18-lea a început a se și tipări, éră mai ales dela resturnăturile cele mari din 1848/9 acésta ramură a vieții noastre naționale se cultivă cu atâta zel, cu câtu despreț fusese considerată odinioară, când numai propriul popor în statul naționalei o prețuia și iuba ca pe singurul său nutremânt spiritual pe lângă cel religios aflat în biserică. Astăzi cântecul sub diverse numiri ca Doine și Balade haiducesci, păstoresc, Colinde cu Stea, cu Viflăin, cu Turca, orațiuni la nunte, mulțime de fabule, povești și istorioare numite în România pe slavonesc Basme și Snóve, mai departe neprețuitele proverbe sau vorba celuia, sau disa bătrânilor sau Povestea vorbeii, apoi interesantele Ghiciri sau Cimilituri, în fine mulțime de datine, descântece, superstițiuni sau credințe deșerte, care te duc pe mii de ani în viața popoarelor în mitologia greco-romană și asiatică, toate

acestea și altele se adună și se publică peste tot pe unde locuiesc Români.

Dintre cei cari se ocupă cu studiul literaturii poporane numim astăzi numai pe doi.

G. Dim. Teodorescu. Incercări critice asupra unor credințe, datine și moravuri ale poporului român. Bucuresci 1874. Același: *Cercetări asupra proverbelor române, cum trebuiesc culese și publicate*. Bucuresci 1877.

Colecțiunea lui Teodorescu apărută în Bucuresci, 1885 este un tom 4° pântecos de 719 pagini, adevărată teaur de literatura poporană.

Incheiam acéstu prospectu fugitiv cu Dr. M. Gasteri *Literatură populară română*. Partea I. 250 pag. Partea II 345. Este meritoria colecțiunea lui Gaster, dóră voinde a străbate prin străvechime, apucă spre nord prin popoarele slave și caută pe acolo, ceea ce póte să afle mai aproape în țeri mai căldurose, unde imaginațiunea este multă mai ferbinte.

îmbunătățire în mersul afacerilor, la ceea ce va contribui mult și deschiderea liniei ferate vicinale Brașov-Zărnesci. Direcțiunea propune ridicarea capitalului de 750,000, prin emiterea a 2500 acțiuni de câte 100 florini, la 1 milion. Direcțiunea mai propune apoi a se scade 5% din valoarea primitivă a clădirii fabricii, a mașinelor și a instalațiilor interne și 3% din valoarea clădirilor de locuit. Ca dirigent comercial a fost numit D-lu Ernst Lang, ăr dirigent tehnic Carl Felten. Adunarea generală aprobă bilanțul și propunerile direcțiunii. În direcțiune au fost aleși D-nii Carl B.öckner și Dr. L. Takats; ăr în consiliu D-nii: W. Kadisch, H. Porr și Dr. G. Szekeley.

Arestați. Din Zagabria se telegrafiază, că Nicodim Lemai și Mihail Stoianovic, cari sunt acușați, că ar fi furat o parte din avera rămasă de fostul patriarh Angelic, au fost puși ăilele acestea în închisore preventivă. Pertractarea se va face la începutul lui Ianuarie a. v.

Concertu popularu. Joi în 25 Dec. aranziază *musica orășenescă* în sala Hotelului „Centrală Nr. 14” unu concertu cu unu programu popularu, cuprinđendū și marșul „Prr, Prr”, de Adolf Weiss.

Baccilii Laurănesci.

(Urmare.)

§. 5. La acestu baccilii prea personalu, îți va răspunde respectivul, decă va afla de bine, după deprecarea ce i-ai făcut'o în ăiarul „Familia”.

§. 6. Aci d-lu Lauran cu o scitură și-a prea cocărlat baccilul ăicendū, că noi amū fi scrisū, că numai din urmași funcționarilor importăți de Vulcanu s'ar fi născutū plejada română; noi însă amū ăisū, că *din fii acestora și ai preoțimci* s'a formatu inteligența română.

Sciindū noi, că d-ta ai memoriă bună, numai maliția a pututū s'ăi dicteze întrebarea insultătoare, că unde au dispărutū acei *bravi strănepoți ai numeșilor strămoși*, pe cari nu'i veđi? N'ai veđutū cu ochii D-tale pe Sorbănesci, de origine Chioren, din cari unul a fost vice-spanū în Oradea, căpitanu supremū în Chioru, și în urmă inspectoru dominalu la episcopul Szilagy, căruia îi erai secretarū? Nu l'ai veđutū pe fratele seu canonicul dela Gherla? Nu l'ai veđutū pe Toma Costinū, fostu protopode în Oradea? N'ai veđutū pe Drăgănesci, pe Domșesci? Apoi a mai existatū fără s'ă fi avutū norocirea cunoscinței Măriei Sale domnului abate Ludovic Nagy în Beiuș, Ioan Popu în Hollodu, Ioan Manu, fostu profesoru gimnasialu în Beiuș, ca civilu, frații Petrescii, toți fii și urmași de ai oficialilor dominali. Aceștia și alții, pe cari i-amū scăpatū din memoriă și pe cari nu i-amū pututū cunoșce, nici unul nu s'a reintorsū la vetrele lor ardelenesci, ci au trăitū și reșosatū pe teritorul diecesei Oradane. Ne mai amintindū de fii și urmași preoților ardeleni, cari au formatū și mai formeză și ađi inteligența română, întrebămū pe D-lu Lauran: mai poftesce s'ă mergemū la densul după deslușire, seu este îndestulitū cu ale noastre? Dér privindū la faptele romănesci ale celor importăți, ore nu scie d-lu Lauran, că unu Giroldi, unu Meciu, unu Tarția, unu Farkas gălățanul au lăsatū fundațiun de mii de florini seminarului, administrați chiar de d-lu rectoru? Nu scie, că cei batjocoriți „de bravi strănepoți” au făcutū unu fondū de ajutorare reciproă cu clausula, ca în lipsa descendenților, acelu fondū s'ă trecă în proprietatea seminarului, prin ce seminarul a ereditū dela ei peste 4000 fl. administrați totū de d-lu rectoru Lauran? După aceste vine rēndul la d-lu Lauran s'ă ne spună: că de atunci încōce, că și cari oficiali dominali au făcutū fundațiun și donațiun pentru

scopuri romănesci? căci noi nu scimū nici de unul.

§. 7—8. Decă edificiul gimnasialu Beiușanū, și fundațiunea lui de 75,000 fl. m. c. există, decă celea 72 de parochii recuperate dela Ruși totū mai aparțin diecesei, decă Vulcanu a fostu unu mare mecenat al literaturii și literaturii române, tipărandu-se câte și mai câte cărți romănesci pe spesele lui: ce voiesci D-ta, d-le Lauran, cu metamorfosa indegetată, prin care ar fi trecutū edificiul gimnasialu? ce voiesci a ajunge cu vorbele: că Vulcanu a suportatū cu totă liniștea sufletescă rămânerea parochielor din colo de Someșu la diecesa ruteană? au decă pe lângă facerea unui bine parțialu, n'ai pututū esopera binele întregū: după morala d-tale este acēsta unu păcatū seu vină? Aceea metamorfosa, insinuată de D-ta, n'a ștersū nimic din binele Romănilor, din contră metamorfosa fatală adusă asupra gimnasialu prin introducerea limbii maghiare, nu de silă, nu prin forța cuiva, ci precum v-a scrisū ministrulū „*készéges előzékenységre*”, la prevenire spontaneă benevolă, adecă la îndemnul propriu al guvernului diecesanū, a răpitū celū mai scumpū bunū al romănilor din unicul seu institutū din părțile ungurene, limba lui maternă... Și-apoi d-ta, d-le Lauran, mai cutezi cu baccilii d-tale, plin de „bilis și virus” a rōde la memoria binecuvēntată a celor rēșosați în Domnū, numai pentru ca s'ă te susții în grația celor vii, lingușindu-i? Ne mai chiemū la rezolvire de enigme, și la arătare de documente, cari n'ai nimic comunū, nici în clinū, nici în mănecă cu faptele de instrucțiune seminarială ale D-vōstrē?

Noi desvelindū istoricul Seminarului, arătandū misiunea și scopul aceluia, și descoperindū instrucțiunea anti-română, ce s'a înrădăcinatū în acelu institutū culturalū romănescū, de loc n'amū avutū intențiunea s'ă facemū paralelă între Episcopul Vulcanu și Episcopul Pavelu, căci cu dreptate, acēsta nici o se pōte face într'unū omū, carele de multă și-a încheiatū activitatea vieții, și între unul, carele e încă în vietă și are timpū și mijlocē pentru o activitate consecutivă. Recunoșcința și glorificarea, respective eternizarea faptelor mărețe, precum scimū, vine numai după mōrte, deci, D-le Lauran, nu anticipa și nu precipita judecata istoriei și a viitorului pentru cei vii, gudurindu-te acelora; n'ai ei lipsă de acēsta, căci faptele nobile și unanitate, cari le face P. S. Sa Episcopul Pavelu, se scriu în continuu pe paginile istoriei, și se vor scrie consecutivū, le recunoșcemū și noi toți; cu tōte acestea nici cānd nu ne vomū dejosii la acelu servilismū, ca s'ă nu ne spunemū părerile și durerile noastre, aprețiate de sēntămēntul general al Romănilor. Noi, cari urmărimū în liniște, dér cu atențiune, pulsul vietēi romănesci în orī ce direcțiune, cunōșcemū suma considerabilă, ce a jertfitū P. S. Episcopul Pavelu pentru binele diecesei și asigurarea existenței gimnasialu, am mărturisitū și până aci, că a făcutū mai multū dintre toți semenii s'ei, deci-amū datū totdeuna și-i dămū tributulū recunoștinței; prin urmare nu ne ținā nouș D-lu Lauran prelecțiun de activitate și de desconsiderări, căci n'are causă, nici că avemū lipsă de datele autentice ale D-sale, căci faptele ni suntū cunoscute, și acelea vorbescū pentru sine; dreptū aceea noi scimū s'ă fimū: *amicus personae, inimicus rei*.

[Va urma.]

Melitonu.

Literatură.

Subscrisul are onōre a răspunde pe acēsta cale doritorilor de a se informa: că Volumul III, adecă periodulū destul de fatalu dela 1861 până la 1883 din opulū seu **Părți alese din Istoria Transilvaniei pe 200 de ani din urmă**, însoțitū erăși de documente pōte și mai numere decă cele douē anteriorē, va apărē îndată

ce va reintra suma de 4300 florini, cātū au costatū cu legătură cu totū cele douē volume în 101 cōle tipărite. Până la intrarea sumei întregi mai lipsescū 1140 fl. v. a. Și subscrisul nu este aplecatū a mai risca pe lângă labōrea cruntă încă și altă sumă dela sine peste cea adausă până acuma la cele 2300 fl. oferite lui în conferența din 8 Maiu 1887.

Prețul opulii cu 5 fl. de volumū legatū, cu 4 florini 50 cruceri nelegatū, este în comparațiune cu prețul cărților de aceeași mărime și valōre din alte limbi, celū mai moderatū, mai alesū decă vomū cugeta la numărul fōrte mărginitū al lectorilor la noi. Cu cātū creșce mai tare numărul lectorilor la o națiune, cu atātū mai multū se etinescū și cărțile publicate în limba sa. Orī unde nu este publicū cetitorū, cărțile seu suntū fōrte scumpe, seu că nu aparū de locū.

Volumele I et II comandate de-a dreptul dela autorū se trimitū legate cu 10 fl., broșate 4 fl. 50 cr. cu posta franco.

Sibiu, 10 Decemvre 1890.

G. Barițiu.

Corespondența „Gaz. Trans.”

Blașiu, 22 Decemvre 1890.

Ađi s'a dusū în deplinire restaurațiunea primăriei în opidulū acesta, micū după numărul locuitorilor, dér mare locū pentru Romān în privința morală. Abia a sositū timpul de au mai pututū fi căștigați și orășenii aceștia odată, ca s'ă se alătore și pe lângă unu primarū nu în sinul lor odrăslitū. Și era timpul supremū; pentru-că orășenii din vechime n'ai prea avutū și n'ai nici până ađi bărbăți destoinici pentru conducerea vieții comunale, și comuna ca atare sub conducere nedestoinice chiar nu da doveđi de nici o vietă, până cānd institutēle eclesiastice și singuracii de căți-va ani încōce au făcutū progrese frumusele în înfrumșetarea pieței și a stradelorū.

Odată s'a mai pututū pune unu primarū de nemū străinū, însă de jumătate romānisatū și și născutū aci, apotecarul Schiesel, care deși numai scurtū timpū a statū în oficiu din cauza mōrții, ce i-a venitū prea repentinū și timpuriu, totuși și în acelu scurtū timpū a scosū prin tactulū și energia sa din glodū celū puțin piața și strada mică și cea mare. Bine își vorū fi aducēndū aminte cei ce au umblatū înainte de aceea aci, că în ăilele ploioșe inotau omenii pe acelea douē strade și prin piața în glodū, și vai era de bieții studenți mai vōstosū. Pardosindu-se însă atunci, pe lângă case, pōte omulū de atunci mai scutitū de noroiu comunica, celū puținū în partea principală, în totū timpulū.

Și aci multe lucruri bune s'ar putē îndeplini pentru publicū, numai s'ă fi omū în capul administrațiunei opidane. Primarulū de până acum încă lășă semne după sine, o promenadă de asupra locului, unde se tērguescū porcii; și aceea e lucru bunū în sine pentru publicū, dér prea puținū p-ntru unu primarū, care a statū șese ani la cărma opidului.

Apoi unde ore 'i este posibil unu primarū a mai întreprinde cāte ceva pentru publicū între noi Romāni transilvăneni ca aci în Blașiu, unde Esceleuța Sa Metropolitulū e unū bărbatū cu așa escelentū gustū esteticū, și gata la tōte sacrificiile, numai s'ă vadă progresū și înfrumșetare, căci dōră și la trotoarū, de acolo a venitū partea leului și din fondurile eclesiastice; numai s'ă fi cine s'ă începă și s'ă conducă, apoi s'ă arate rezultate, și cu bună sēmă ar fi sprighitū și mai departe în ceala publice; dēră decă nu-i omū, nu-i nimicū.

Mulțime de miliția a fostū, între altele, în vēră trecutū aci, și plānsori peste plānsori se audū printre omenii, că banii de cotelare, cari trebuē cā s'au plătītū la mână antistiei, li-s'au reținutū cu desēvērșire.

Fostulū primarū a mai umblatū în ruptulū capului s'ă ajungă ără, dēr afară de vre-o șapte dintre Romāni, legați cu elū Dumneđeu scie prin ce interese, numai Armenii, Evreii și Sașii i-au mai datū vo'urile lorū; ceilalți Romāni toți, totă inteligența noastră de aci, afară de doi inși, l'au delăturatū și au votatū pentru d-lu *Gregoriu Ordache*. Speranță au omenii, că acestū primarū nou va fi omū mai energicū și mai diligentū. Urma va arăta. — Multe suntū de făcutū aci, unde nu s'a făcutū așa ăicendū nimic. S'ă sperămū, că prin alegerea îndeplinită astăđi s'a slobodītū apa în stalulū lui Argius.

Moderatulū.

Mulțamită publică.

(Urmare.)

Comitetulū parochialū subscrisū aduce prin acēsta mulțamită publică pentru sumele incurse dela On. domne și On. domni mai josū însemnați, cari au dăruitū la clădirea unei biserici române gr. or. în piața Brașovului:)

Au contribuit: Princesa *Alina Stirbei* 800 lei; d-lu *Alecsandru Plagiano* 100 lei, Inaltū Prea Sfinția Sa *Metropolitulū Iosifū*, *Archiepiscopulū altū Ungro-Vlahiei și primatū alū Romāniei* 200 lei, Inaltū Prea Sf. Sa *Metropolitulū Moldovei și altū Sucevei Iosif* 200 l., Prea Sf. Sa *Episcopulū de Argeș Ghenadie* 200 l., Prea Sf. Sa *Episcopulū de Rîmnic Ghenadie* 100 l., Prea Sf. Sa *Episcopulū Dunării de josū Parthenie* 100 l., Prea Sf. Sa *Episcopulū de Huși Silvestru* 100 l., Prea Sf. Sa *Episcopulū de Buzeu Inocenție* 100 l., Prea Sf. Sa *Episcopulū de Romanū Melchisedec* 10 l., Prea Sf. Sa *Archiepiscopulū Gherasimū Pitesteanu* 50 l., Prea Sf. Sa *Archiepiscopulū Dositeiu Botoseneanu* 30 l. — On. D-nū *Ioanū Șandru* asessorū mag. în *Sighișora* a colectatū dela biserica gr. or. din *Sighișora* 5 fl., dela d-lu *Ioanū Șandru* 1 fl., dela D-nii: *Teodorū Mosorū*, *Ioanū Munteanu* și *Stefanū Țișeu* cāte 50 cr. *Totalū 7 fl. 50 creițari.*

On. D-nū *Ioanū Macsimilianū jun.*, preotū în *Stupinele Brașovului*, a colectatū dela d-lu parochū *Ioanū Macsimilianū sen.* 1 fl. *Ioanū Macsimilianū capelanū* 1 fl., și dela d-nii *Nicolae Bērsanū* 1 fl., *George Popovici* 1 fl., *Ioanū G. Puiu* 1 fl., *Dumitru Puiu* 70 cr., *Zaharie Bērsanū* 60 cr., *Irimie Puiu* 80 cr., *Nicolae Blegu* 60 cr., *Vēduva Florea Spiridonū* 40 cr., *George G. Voicu* 40 cr., *Dumitru Spiridonū* 30 cr., *Ioanū D. Ghimbășianu* 30 cr., *Nicolae I. Vulcăneanu* 30 cr., și dela *George Feldiorēnu*, *Vēduva Marina Neagu*, *Marina G. Lupu*, *Irimie Dobri*, *George G. Puiu* și *George D. Voicu* cāte 20 cr. *Totalū 10 fl. 60 cr.* (Va urma.)

Brașovū, 29 Noemvre 1890.

Comitetulū parochialū romānū gr. or. din cetatea Brașovului.

Bartolomeiu Băulescu **Nicolae Pilția**
preș. notarū

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.”

(Serviciulū biroului de coresp. din Pesta.)

Newyork, 23 Decemvre. *Mormonii* au dobēnditū unu mare teritoriu în *Mexiculū de Nordū*, unde voescū s'ă emigreze spre a evita greutățile create lorū prin legi.

Geneva, 23 Decemvre. *Profesorulū Revillod*, care a rēșosatū erī la *Cairo*, testă orașului *Geneva* museulū seu în valōre de patru milioane, o moșiă în valōre de 600 de mii franci, unu milionū în hārtii de valōre și din asigurarea pe vietă 100 de mii franci. *Inmormēntarea* se va face pe spesele statului.

Toulon, 23 Decemvre. În urma unei furtunī, ce a bāntuitū în timpulū nopții, se cufundă unu bricū francesū. *Căpitanulū* și patru marinari s'au inecatū.

Londra, 23 Decemvre. *Greva funcționarilor dela căile ferate scoțiene* se lătesce. *Transportulū călătorilor* este prin acēsta îngreunatū.

Kilkenny, 23 Decemvre. Din incidentulū alegei pentru parlamentū, care va decide asupra sōrtei lui *Parnell*, domnesce mare neliniște. *Poliția* a tostū întărită și s'a consignatū armată. *Resultatulū alegei* va putē fi cunoscutū abia mâne.

Viena, 23 Decemvre. În timpulū reprezentațiunei în „*Deutsch. Volkstheater*”, se simți mirosū de fumū. *Publiculū* începū a alerga spre uși. După asigurarea dată de directorū, lumea se liniști și reprezentațiunea continuă. *Prințesa Stefania* rămase liniștită în loje.

) On. domni, cari au primitū liste de colectare, suntū rugați a trimite rezultatulū, deōrece trebuē s'ă așternemū socotelele.

Proprietarū:

Dr. Aurel Mureșianu.

Redactorū responsabilū intermalū:

Gregoriu Maiorū.

Cursul pieței Brașov

din 23 Decembrie st. n. 1890

Table with 2 columns: Item name and price. Includes items like Banca românească, Argint românesc, Napoleon-d'or, etc.

Cursul la bursa de Valiza

din 23 Decembrie st. n. 1890.

Table with 2 columns: Item name and price. Includes items like Benta de aur, Benta de hârtie, Impremutul căilor ferate, etc.

Advertisement for Emil Mayer watches. Features an image of a pocket watch and text: 'CEASORNICI cu mecanism pentru deșteptat, Anker, noaptea luminător. Înălțimea de 8 centimetri, căsuța de metal nikel. FABRICA DE CEASORNICE a lui EMIL MAYER Wien, I., Bauernmarkt 12.'

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se pot cumpăra în tutungeria I. Gross, și în librăria Nicolae Ciurcu.

Advertisement for 'Calicul' magazine. Text: 'Calic cel ce nu abonază „CALICUL“ diară humoristică și satirică cu multe ilustrațiuni anulul al XI-lea cu prețului de 3 fl. seu 7 franci pe an. Celu ce abonază „Calicul“ ride și pe dōga morții de saru dōgele dela bute. Abonenții, cari ne trimitu întregu abonamentul de 3 fl. seu 7 franci deodată, primescu „Calendariulu Calicului pe anulul 1891“ pe deasupra, ca fuiorulu popoi, adecă gratis espedatū franco. Altcum „Calendariulu Calicului“ costă 30 cr., seu 1 francu. Numērulū primū alū „Calicului“ ilū espedāmū tuturorū celorū ce ni-lū cerū, ca numēru de probū, gratis. A se adresa la Sibiu: Administrațiunea „Calicului“.

Avisu d-lorū abonați! Rugam pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponulu mandatului postalū și numerii de pe fășia sub care au primitū diarulū nostru până acuma. Domnii, ce se abonază din nou, să binevoiască a scrie adresa lămuritū și să arate și posta ultimă. Totodată facemū cunoscutū tuturorū D-lorū abonați, că mai avemū din anii trecuți numerii pentru complectarea colecțiunilorū „Gazetei“, precum și câteva întregi colecțiuni, pentru cari se potū adresa la subsemnata Administrațiune în casū de trebuință. Administraț. „Gaz. Trans.“

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de statū r. u. valabilū din 1 Iunie 1890.

Large railway schedule table with multiple columns for routes (Budapesta-Predeal, Predeal-Budapesta, B.-Pesta-Arad-Teluș, etc.) and times. Includes sub-tables for specific routes like Sibiu-Copșa-mică and Cucerdea-Oșorhei.